

TÜRK-İŞ HABER BÜLTENİ

TÜRKİYE İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU

www.turkis.org.tr

turkiskonfederasyonu

turkiskonf

TÜRK-İŞ | Haber Bülteni

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu

Bayındır Sokak No: 10 Kızılay - Ankara | Tel: (0.312) 433 31 25-29 | Faks: (0.312) 433 85 80 - 433 68 09

facebook.com/turkiskonfederasyonu | twitter.com/turkiskonf | www.turkis.org.tr

29 Ağustos 2022

Ağustos 2022 AÇLIK ve YOKSULLUK SINIRI TASE (2021=100): 258,76

- ✘ MUTFAK ENFLASYONU AYLIK **%0,73** ve SON ON İKİ AYLIK **%119,11** ORANINDA ARTIŞ GÖSTERDİ...
- ✘ **AÇLIK SINIRI 6.890 TL** HESAPLANDI ve ASGARİ ÜCRETİN **1.390 TL ÜZERİNDE OLDU!**
- ✘ "HERKESİN TENCERESİ KAPALI KAYNAR!" DÖRT KİŞİLİK AİLENİN YAPMASI GEREKEN TOPLAM HARCAMA (**YOKSULLUK SINIRI**) **22.442 TL!**
- ✘ BEKÂR BİR ÇALIŞANIN AYLIK YAŞAMA MALİYETİ **9.000 TL'YE ULAŞTI!**

Geçim şartları gündemin en önemli konusu olmaya devam ediyor. Ailenin zorunlu harcamasında ağırlıklı yer kaplayan gıdada görülen enflasyonunun yükselişini durdurmak hatta sınırlandırmak için; Türk Lirasına değer kazandırılmasına, başta enerji olmak üzere girdi maliyetlerinin azaltılmasına, üretimin arttırılmasına ve alım gücünün yükseltilmesine ihtiyaç var.

TÜİK tarafından açıklanan, özellikle kur ve enerji fiyatlarındaki artışlardan hemen etkilenen Temmuz ayı Yurt İçi ve Yurt Dışı Gıda Ürünleri Üretici Fiyat Endeksi sırasıyla %136 ve %124 oldu. Bunların yanında Tarım Ürünleri Üretici Fiyat Endeksinin de %158 seviyesine gelmesi yıllık artışı %135 olan Tarımsal Girdi Fiyatlarını yükseltmeye devam edeceğinin göstergesi. Bu da resmi verilerle %94 seviyesinde kalan Gıda ve Alkolsüz İçecekler Tüketici Fiyat Endeksi ile makasın kapanması için ya üretici, aracı ve perakendecilerin kârlarından vazgeçmeleri hatta zarar etmeleri ya da en az %30'luk bu farkın bir kısmının bile olsa nihai tüketiciye yansıtılmasını gerektirmekte.

Ücretlerin reel değerleri yani satın alma güçleri hızla erimeye devam edecek. Türkiye'nin artan risk primi; rezerv paraları basan FED, ECB, BoE'nin peşi sıra gelen faiz artırımları; başta Avrupa bölgesi olmak üzere gelişmiş ülkelerin durgunluğa (resesyon) girme tehlikesi; Türkiye'nin bir yıllık dönemde çevirmesi gereken dış borç ve döviz iç borç tutarı ile cari işlemler açığının artma eğilimi birlikte ele alındığında, TL'nin döviz karşısında daha da değer kaybedeceği öngörülmekte (Dolar, Kur Korumalı Mevduata rağmen Aralık 2021'deki 18 seviyesini yeniden gördü). Bunlar ekonomi büyüye bile sabit gelirli ile ailelerinin başta gıda olmak geçim endişesinin katlanarak devam edeceğinin göstergesi.

(Yeni Beslenme Kalıbı ile)

Çizelge 1: Dört Kişilik Ailenin Açlık ve Yoksulluk Sınırı (TL/Ay)*

	Ağustos 2021	Aralık 2021	Temmuz 2022	Ağustos 2022
Yetişkin Erkek Gıda Harcaması	949,26	1.249,34	2.062,63	2.078,79
Yetişkin Kadın Gıda Harcaması	751,16	960,83	1.645,21	1.655,54
15-19 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	936,17	1.232,46	2032,63	2.048,79
4-6 Yaş Grubu Çocuk Gıda Harcaması	507,72	655,22	1.099,17	1.106,64
Açlık Sınırı	3.144,31	4.097,85	6.839,64	6.889,76
Yoksulluk Sınırı	10.242,10	13.348,00	22.278,98	22.442,20

* Gıda harcaması tutarı, yuvarlama nedeniyle, toplamda farklı olabilmektedir.

TÜRK-İŞ Araştırmasının 2022 Ağustos ayı sonucuna göre;

- Dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken aylık gıda harcaması tutarı (**açlık sınırı**) 6.889,76 TL'ye,
- Gıda harcaması ile giyim, konut (kira, elektrik, su, yakıt), ulaşım, eğitim, sağlık ve benzeri ihtiyaçlar için yapılması zorunlu diğer aylık harcamalarının toplam tutarı (**yoksulluk sınırı**) 22.442,20 TL'ye,
- Bekâr bir çalışanın '**yaşama maliyeti**' ise aylık 8.999,13 TL'ye yükseldi.

Mevcut hayat pahalılığında, bir ay veya bir yıl sonra bu fiyatı bulamama endişesi, bireyleri ve şirketleri tedarik zinciri içerisinde canlı kılarken bu talep de arzı diri tutuyor. Fakat son aylarda tüketici güven endeksi ile sektörel güven endeksleri arasında bir uyumsuzluk söz konusu olmakta. Tüketici Güven Endeksi 68, Tüketici ve üreticilerin genel Ekonomik Güven Endeksi 93 (100'ün altı kötümser durum). Üretici ve tüketici fiyat endeksleri arasındaki gibi bir makas burada da söz konusu ve bu koşullarda ya talep artacak ya da üretim yavaşlayacaktır. Reel gelirleri günden güne eriyen ve toplumun çoğunluğunu oluşturan dar gelirli ücretli, maaşlı ve yevmiyelilerin tüketimlerini nasıl arttıracakları ise meçhul...

Giderin nasıl değiştiğine bakılmaksızın gelirin ne kadar arttığına bakmak yanıltıcı olabilir. FAO Dünya Gıda Fiyatları Endeksi Mart'tan bu yana %19 gerilerken Ankara'da mutfak enflasyonu (TASE) son 5 ayda %40 arttı. Tarım Kredi Kooperatifleri Marketlerinde 33 üründe yapılması planlanan indirim kooperatifin zarar etmesine sebep olabilir. Ancak daha önemlisi bu indirimler önceki aylarda gıda fiyatlarındaki artışların durdurulmaya çalışıldığı KDV indirimleri, tanzim satışları, ithalat kapılarının açılması uygulamalarında olduğu gibi yetersiz ve geçici olacaktır. Çünkü tarladan sofraya üretim ve tedarik maliyetleri hızla artmaya devam ediyor. Asgari ücretli bekâr bir çalışanın Ankara'da gıda ve diğer yaşama maliyetlerini karşılayabilmesi için bu ay 3500 TL daha temin etmesi gerekiyor.

TÜRK-İŞ'in verileri temel alındığında "mutfak enflasyonu"ndaki değişim Ağustos 2022 itibariyle şu şekildedir:

- Ankara'da yaşayan dört kişilik bir ailenin "gıda için" yapması gereken asgari harcama tutarındaki artış **bir önceki aya göre** % 0,73 oranında gerçekleşti.
- **Son on iki ay itibariyle** artış oranı % 119,11 olarak hesaplandı.
- **Sekiz aylık değişim** oranı ise % 68,13 oranında oldu.

Çizelge 2: Gıda Harcamasındaki Değişim (yeni beslenme kalıbı ile)			
	Ara.21	Tem.22	Ağu.22
Bir önceki aya göre değişim oranı %	24,92	7,01	0,73
Sekiz aylık değişim oranı %	39,32	66,90	68,13
Son on iki ay itibariyle değişim oranı %	55,74	128,44	119,11

TÜRK-İŞ hesaplamasında temel alınan ve doğrudan piyasadaki derlenen fiyatlara göre, gıda ürünlerinde Ağustos 2022 itibariyle gözlemlenen değişim harcama gruplarına göre şu şekilde oldu:

- **Süt, yoğurt, peynir grubunda;**

Ortalama süt fiyatı arttı. Yoğurt fiyatı %11 yükseldi. Peynir fiyatı geriledi. Tüketiciler alışverişlerinde özellikle özel markalı (private label) ucuz süt ve süt ürünlerine kayıyorlar.

- **Et, tavuk, balık, yumurta, kuru baklagiller, yağlı tohum ürünlerinin bulunduğu grupta;**

Aylık tabanda dana etinin fiyatı %6, yumurta %7 zlandı. Kuzu eti fiyatı %10, balık eti %12, tavuk eti %5 azaldı. Baklagillerden nohut, kuru fasulye ve kırmızı mercimeğin fiyatları geriledi. Yeşil mercimek zlandı. Yağlı tohumlarda fiyat artışı ortalama %7 olarak tespit edildi. Kurban bayramında kesilen hayvanlarla birlikte bollaşan kırmızı etin fiyatında artış devam ediyor. Et ve Süt Kurumunun toplam satışları içinde %1'lik paya sahip kuzu etinde %25 indirim gitmesi serbest piyasada koyunun üreticiden ucuza satın alınmasına neden oldu. Bu durum maliyetlerini çıkartmakta zorlanan küçükbaş üreticisini zor durumda bırakıyor, daha yüksek besleme maliyetlerine katlanmaktansa damızlık koyunlarını keserek sektörden çıkmaları tehlikesini doğuruyor. Bu da koyun etinin çok daha pahalıya satın alınması tehlikesini ortaya çıkarıyor. Normal şartlarda kışın gerileyen yazın artan tavuk fiyatları kurban bayramı, mangal yasakları ve Mart, Nisan, Mayıs aylarındaki hızlı fiyat artışlarının getirdiği talep azalması gibi sebeplerle son 3 aydır düşme eğilimde. Tavuk, indirim marketlerinde 29 TL'ye kadar gerilerken üreticiler maliyetleri karşılama zorluk çekiyor. Eğer bu durum geçmiş yıllardaki örnekleri gibi iflasları getirirse önümüzdeki günlerde olması gerekenden çok daha pahalıya tavuk yenilmesi sonucunu doğurabilir. Baklagillerde indirim, marketlerde yeni mahsul ürünlere yer açmak amacıyla stoklarını tüketmeye gittikleri için gözlemlendi.

- **Ekmek ve tahıllar grubunda;**

Kuzey yarım kürede buğday hasadının ve Karadeniz'den tahıl ihracının başlaması ayrıca küresel buğday, pirinç, arpa fiyatlarında gerileme olmasına rağmen bu ay Ankara'da tahılların tamamı zlandı. Aylık tabanda makarna %10 fiyat artışı yaşadı. Pirinç, bulgur, un ve irmik fiyatları da yükseldi. Ekmek fiyatı -şimdilik- aynı kaldı.

- **Taze sebze-meyve grubunda;**

Semt pazarlarında maydanoz, kıvırcık gibi salata yeşilliklerinin fiyatı yükseldi. Pazı, ıspanak gibi yeşil yapraklı sebzelerin fiyatları değişmedi. Patates ve kuru soğanın fiyatları da aynı kaldı. Domates, biber, salatalık, turp fiyatları düşüş yaşadı. Şeftali, kayısı gibi çekirdekli meyvelerin ortalama fiyatları azaldı. Karpuz %24 ile bu ay gıda sepetinde fiyatı en çok gerileyen ürün olarak tezgâhlardaydı. Çilek ortalama 27 TL'den satılırken en uygun fiyatlı meyve ortalama 10 TL'den alıcı bulan kırmızı erik oldu. Ortalama sebze kg fiyatı 13,01 TL, ortalama meyve kg fiyatı 15,96 oldu. Hesaplama 21'u sebze ve 10'u meyve olmak üzere toplam 31 ürünlerdeki fiyat değişimi dikkate alındı. Ortalama meyve-sebze kg fiyatı 14,07 TL olarak tespit edildi.

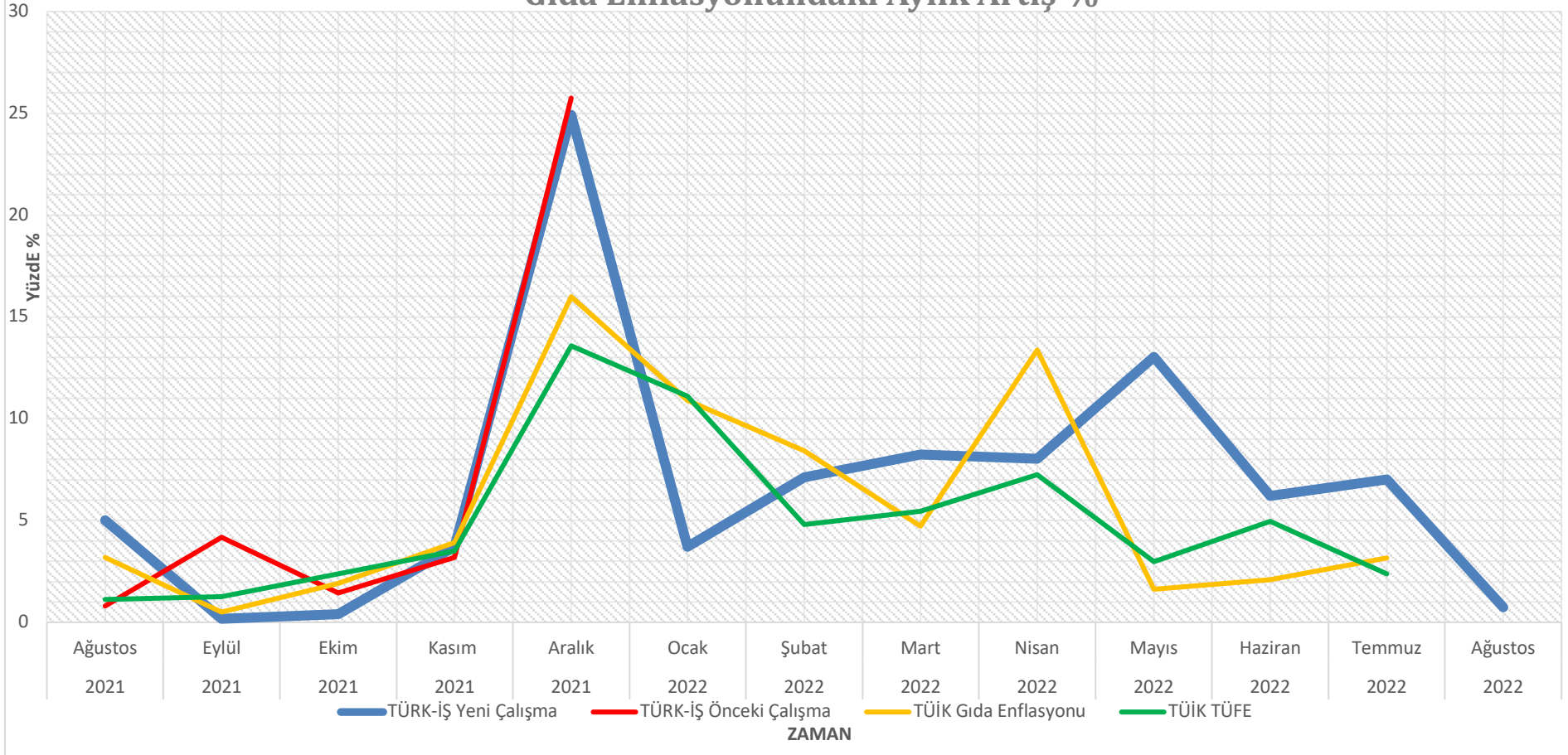
- **Temel yağ ürünlerinin bulunduğu grupta;**

Ayçiçek yağı ve zeytinyağının fiyatları artarken margarin ve tereyağının fiyatları geriledi.

- **Son grup içinde yer alan gıda maddelerinden;**

Tuz fiyatı sabit kaldı. Çay %6, ıhlamur %32 zlandı. Şeker, bal, reçel, pekmez ürünlerinin hepsi fiyat artışı yaşadı. Salça ise %40 ile bu ay fiyatı en çok artan ürün oldu. Yeşil ve siyah zeytinin fiyatı düştü. Raflarda özel şeker markalarındaki çeşitlilik sınırlı ve kamu üretimi şekerler de marketlere geldiklerinden kısa süre içinde tükeniyor.

Gıda Enflasyonundaki Aylık Artış %

ÇİZELGE 3: TÜRK-İŞ Aylık Sınırı Endeksi (TASE 2021=100)													
		Oca	Şub	Mar	Nis	May	Haz	Tem	Ağu	Eyl	Eki	Kas	Ara
Endeks	2021	100	102,80	104,90	108,10	108,80	110,50	112,50	118,10	118,30	118,80	123,20	153,90
	2022	159,60	171,00	185,10	199,90	226,02	240,04	256,88	258,76				
Bir Önceki Aya Göre Değişim Oranı %	2021	1,19	2,76	2,10	2,98	0,67	1,54	1,79	5,01	0,17	0,41	3,71	24,92
	2022	3,71	7,12	8,24	8,02	13,04	6,20	7,01	0,73				

AÇIKLAMALAR

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine saygın yaşam düzeyi sağlayacak bir gelir elde etmeleri esastır. Yoksulluk, genel anlamıyla, insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumu olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluk sınırı tutarı, bir ailenin, insan onurunun gerektirdiği zorunlu ihtiyaçları karşılayabilmesi için yapması gereken harcama düzeyidir.

Türkiye’de bu konuda düzenli bir çalışma bulunmamaktadır. TÜRK-İŞ, var olan bu eksikliği gidermek amacıyla, **Aralık 1987’den bu yana** düzenli olarak her ay, gıda harcaması tutarını ve buradan hareketle aylıkve yoksulluk sınırını açıklamaktadır. ¹

Türkiye’de yoksulluk sınırı ve yoksulluğun boyutları ile ilgili **ilk resmi çalışma** TÜİK tarafından 14 Nisan 2004 günü açıklanan “2002 Yoksulluk Çalışması”dır.

Çalışanların, kendilerine ve ailelerine yetecek bir ücret almaları gereği açıktır. Ancak temel ihtiyaçların karşılanabilmesini sağlayacak ve refahtan pay almasını mümkün kılacak ücretin hesabı nasıl yapılacaktır? İşçinin yaşam standardını sürdürmesi ya da iyileştirmesi için gerekli olan tutar ne kadar olmalıdır? Kuşkusuz bu ve benzeri soruların cevabını vermek kolay değildir. Gerekli olacak tutarın hesabı, yaşam standardı ve tüketim alışkanlıklarına da bağlı olarak kişiden kişiye, hatta ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir.

İşçinin ailesiyle birlikte, insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeyi sağlayabilecek harcama tutarını belirlemek için yapılabilecek hesaplamalardan biri, beslenmeye ilişkin ihtiyaçların belirlenmesidir. Dengeli beslenebilmek için, yetişkinlerin ihtiyaç duyacağı kalori miktarı ile çocukların yaşlarına göre gerekli olan kalori miktarının ne olması gerektiği hakkında bilimsel araştırmalar yapılmıştır. Sağlığın korunabilmesi içinbu kalorileri sağlayacak besin miktarları yanı sıra, gerekli protein, yağ ve karbonhidrat miktarları konusundada belirlemelerde bulunulmuştur. Bu kapsamda, farklı büyüklükteki aileler için toplam besin ihtiyacı hesaplanabilmektedir.

TÜRK-İŞ’in bu çalışmasında, dört kişilik bir ailenin, bilimsel olarak belirlenmiş **beslenme kalıbı** temel alınmaktadır. Anılan beslenme kalıbı, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimler Fakültesi Beslenme ve Diyetetik Bölümü’nden sağlanmıştır. Günlük kalori ihtiyacının hesabında, hem yetişkin kişiler hem de genç ve çocuk nüfus dikkate alınmaktadır. Buna göre yetişkin erkek için 3500, yetişkin kadın için 2300, 15-19 yaş grubundaki erkek çocuk için 3200 ve 4-6 yaş grubundaki çocuk için 1600 kalorilik liste temel alınmıştır.

Çalışmada kullanılan besin grubunda şu besin maddeleri yer almaktadır:

Birinci grupta süt, yoğurt, peynir; ikinci grupta et, tavuk, balık, yumurta, yağlı tohumlar (sert kabuklu yemişler), kuru bakliyat (nohut, mercimek, kuru fasulye vb.); üçüncü grupta ekmekek, makarna, pirinç, bulgur, un, irmik, diğer tahıl unları; dördüncü grupta taze meyve ve sebze; beşinci grupta tereyağı, margarin, ayçiçeği yağı, zeytinyağından müteşekkil temel yağlar; diğer besin grubunda ise şeker, reçel, marmelat, bal, pekmez, tuz, baharat (kimyon, karabiber, pul biber, nane vb.), çay, ıhlamur, salça yer almaktadır.

Araştırmada, dört kişilik bir ailenin fizyolojik ihtiyaçları ile tutarlı, yeterli ve dengeli beslenmesini sağlamak için gerekli olan kalori sayısı ve bunu karşılayacak besinlerin cins ve miktarı temel alınmaktadır. Ankara’da çalışanların yoğun olarak alışveriş yaptıkları market ve semt pazarları ayda iki-üç kez dolaşarak fiyatlar derlenmekte ve yapılması gereken asgari düzeydeki gıda harcaması tutarı hesaplanmaktadır.

¹ 2022 yılının Ocak ayından itibaren yeni çalışma grubu yeni beslenme kalıbı üzerinden araştırmalarını sürdürmektedir.

"Açlık Sınırı" dört kişilik bir ailenin, sağlıklı ve dengeli beslenebilmesi amacıyla bir ayda gıda için yapması gereken asgari harcama tutarını tanımlamaktadır. İnsan onuruna yaraşır düzeyde yaşam sürdürebilmek için gereken harcama tutarı, hiç kuşku yok ki, gıda ile sınırlı değildir. Gıda harcaması yanında giyim, konut, ulaşım ve diğer ihtiyaçlar için gerekli tutarın da ayrıca hesaplanması gerekmektedir. **"Yoksulluk sınırı"** zorunlu ihtiyaçlar için yapılması gereken toplam harcama tutarını ifade etmektedir.

Gıda dışındaki zorunlu harcamaların tutarını ayrıntılı olarak ve tek tek hesaplamak için kullanılacak "beslenme kalıbı" benzeri bir bilimsel ve objektif yöntem -maalesef- mevcut değildir. Bu tutarın hesaplanmasında, genellikle aile bütçesi yöntemi kullanılmaktadır. Ailelerin elde ettiği geliri ve temel ihtiyaçları için yaptıkları harcamaları gösteren çalışmalardan yararlanılarak bir hesaplama yapılabilmektedir. Diğer bir ifadeyle, ailelerin toplam harcamaları içindeki "gıda" payı temel alınarak gıda dışı harcamalara ulaşılmaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından, aile bütçesine yönelik anket çalışması yapılmaktadır. TÜİK, ülke genelinde yaptığı anket ile ailelerin elde ettiği geliri ve tüketim harcamalarını bulmaktadır. TÜİK'in 2003-2004 Hanehalkı Tüketim Harcamaları Anketi'ne göre gıda harcamalarının toplam tüketim harcamaları içindeki payı yüzde 30,70 oranındadır.² Hesaplamalarda bu oran esas alınmaktadır.

TÜRK-İŞ çalışması sonucu açıklanan **yoksulluk sınırı tutarı, işçinin eline geçmesi gereken ücret düzeyi değildir**. Bu değerlendirme eksik bir yaklaşımın ifadesi olacaktır. Yoksulluk sınırı tutarı, ailenin yapması gereken **insan onurunun gerektirdiği harcama düzeyidir** ve bir bakıma, haneye girmesi gereken toplam gelirin alt sınırını ortaya koyan önemli bir göstergedir. Ancak çoğu zaman, ücretli çalışan ailenin tek gelir kaynağı olduğundan yoksulluk sınırı tutarı olması gereken ücret düzeyi olarak görülmektedir.

TÜRK-İŞ'in bu çalışmasıyla hesaplanan gıda harcama tutarında, aylar ve yıllar itibarıyla meydana gelen değişimi yansıtan oranları enflasyon verisi olarak değerlendirmek de ihtiyatlı bir yaklaşımı gerektirmektedir.

Yinelemek gerekir ki, bu çalışma, tüketici fiyatları endeksi olarak değerlendirilmemelidir. Dar gelirli ailelerin elde ettiği gelirin yeterli ve dengeli beslenme için gerekli harcamaları bile karşılayabilecek düzeyde olmadığı açıktır. Aileler, düşük düzeydeki geliriyle beslenme ve beslenme dışı harcamaları karşılayabilmek için çeşitli malların fiyatlarını da dikkate alarak tüketim malları arasında tercihte bulunmak zorunda kalmaktadır. Çoğuzaman fiyatı yüksek olan gıda maddeleri yerine fiyatı düşük olan gıda maddelerini seçmektedir.

Bu durumda olan aileler, büyük bir olasılıkla beslenme dışı harcamalarının (kira, ulaşım, yakıt, elektrik ve benzerleri) bir kısmını da beslenme harcamalarından kısarak elde edebilmektedir. Sonuçta, **gelir düzeyinin düşük ve yetersiz olması, dar gelirli kişi ve ailelerin sağlıklı ve dengeli beslenme yapmasına yol açmaktadır**.

TÜRK-İŞ tarafından hesaplanan açlık ve yoksulluk sınırı tutarları ile elde edilen gelir arasındaki fark, çalışanların içinde bulunduğu geçim sıkıntısının boyutlarını ortaya koyan önemli bir gösterge olmaktadır.

² TÜİK 2005 yılı için bu oranı yüzde 28,3; 2006 yılı için yüzde 28,5; 2007 yılı için yüzde 28,4, 2008 yılı için yüzde 26,6; 2009 yılı için yüzde 26,7; 2010 yılı için yüzde 27,1; 2011 yılı için yüzde 26,2 olarak hesaplamıştır. 2012 yılı için bu oran yüzde 25,1 ve 2013 için yüzde 23,5'dir. 2014 yılı için TÜİK tarafından hesaplanan gıda içi harcama oranı yüzde 22,7'dir ve 2015 ile 2016 yılı için aynı kalmıştır. 2017 yılı için bu oran yüzde 22,4 ve 2018 yılı için yüzde 22,5 olarak hesaplanmıştır. 2019 yılı için bu oran yüzde (son üç yılın ortalaması olarak) yüzde 22,6'dır. 2020 yılı için bu oranı TÜİK yükselterek (son üç yılın ortalaması olarak) yüzde 23,1 olarak hesaplamıştır. 2021 için bu oran değişmemiştir.